

ВЕРЕМІЄНКО

Світлана Вікторівна,

старший викладач

кафедри історії та теорії держави і права,
конституційного та адміністративного права

Чернігівський державний технологічний університет

ПОНЯТТЯ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ЕКОЛОГІЧНУ ІНФОРМАЦІЮ

товує значні площі лісів, Кримські та Карпатські гірські масиви, річки, озера, перебуває у помірному кліматичному поясі, тобто має все необхідне для відтворення природних багатств та забезпечення безпечного для проживання людини довкілля. Проте, з іншого боку, Україна досі потерпає від наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції, зазнає суттєвих втрат від несанкціонованої вирубки лісів у Карпатському регіоні, не може вирішити питання утилізації сміття та анулювання стихійних сміттєзвалищ, зазнає значних втрат від безгосподарного ведення економіки тощо, тому проблеми екологічної інформації стоять надто гостро. Однією з таких проблем є проблема доступу до екологічної інформації.

Право на одержання екологічної інформації належить до числа тих, які закріплені та гарантовані Конституцією України (ст. 50). Воно отримало своє подальше правове закріплення в ряді законодавчих актів, зокрема, в Законі України «Про охорону навколи-

В умовах глобалізації екологічних проблем все більш загальним стає вирішення питань вчасного доступу до достовірної екологічної інформації. Відзначимо, що у світлі екологічної проблематики Україна займає не зовсім однозначну позицію. З одного боку, наша держава, яка знаходиться в серці Європи, має вихід до Чорного та Азовського морів, використо-

шого природного середовища», Законі України «Про інформацію», Законі України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення». Разом з тим, варто відзначити, що власне поняття «екологічна інформація» у згаданих нормативних актах відсутнє, що, на наш погляд, є суттєвим недоліком чинного законодавства, зважаючи на важливість зазначених відомостей. Відповідно до ст. 30 Закону України «Про інформацію» правовий режим відповідних даних встановлюється Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України. На нашу думку, це вказує на специфічний статус такої інформації, її вагу та значення як для окремих громадян, так і для держави в цілому.

Необхідно зазначити, що законодавець фактично ототожнює поняття «екологічна інформація», «інформація про стан навколишнього природного середовища», «інформація про екологічну обстановку», що не забезпечує єдиного підходу до тлумачення відповідних термінів та створює умови для термінологічної плутанини.

Переконані, що поняття екологічної інформації має ґрунтуватися на понятті інформації в цілому. Такий термін використано в Законі України «Про інформацію», відповідно до якого інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі. На наш погляд, таке тлумачення зазначеного терміна викликає певні зауваження. По-перше, незрозуміло, чому законодавець поділяє інформацію на публічно оголошену та документовану, адже ці види інформації досить часто можуть збігатися. Так, задокументована екологічна інформація про рівень радіоактивного забруднення окремих територій держави може бути публічно оголошеною.

По-друге, в законі нічого не сказано про достовірність таких даних, про необхідність їх перевірки, про те, хто надає відповідну інформацію від імені чи за дорученням держави. Вважаємо, що екологічну інформацію залежно від її змісту, спрямованості, походження та інших ознак від імені держави можуть надавати: Кабінет Міністрів України як вищий орган державної виконавчої влади, Верховна Рада України як законодавчий орган держави, Президент України як глава держави – на вищому рівні; на центральному рівні – Міністерство екології та природних ресурсів України, Міністерство надзвичайних ситуацій України, Міністерство охорони здоров'я України, Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України, Державна служба статистики України, Державне агентство водних ресурсів України, Державне агентство екологічних інвестицій України, Державна екологічна інспекція України, Державна інспекція ядерного регулювання України та відповідні управління на місцях. Вся інформація, яка подається від імені держави, має бути перевіреною та відповідати дійсності. Крім того, названі дані можуть бути подані й недержавними структурами, діяльність яких передбачає обробку та/або використання екологічної інформації (наприклад, організації, які забезпечують здійснення моніторингу навколишнього природного середовища, стану забруднення водойм, атмосферного повітря тощо).

По-третє, відсутнє і роз'яснення того, в яких формах може бути публічне оголошення зазначених відомостей. На наш погляд, екологічна інформація може бути оголошена шляхом використання засобів масової інформації, в тому числі й офіційних Інтернет-сайтів вищезазначених державних органів, а також недержавних структур.

Зважаючи на вищезазначене, вважаємо таким, що заслуговує на увагу поняття екологічної інформації, яке запропонувала М. Краснова. Зокрема, вона відносить до такої будь-які відкриті, повні та достовірні, у певних випадках термінові відомості про події, явища, предмети, факти, процеси і окремих осіб, у сфері використання, відтворення і охорони природних ресурсів, інших природних комплексів, охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки.

Зважаючи на те, що інформація як категорія об'єктивної дійсності характеризується ознакою об'єктивності існування, вважаємо, що це визначення потребує уточнення. Зокрема, екологічною інформацією можуть виступати й закриті, такі, що не підлягають розголошенню відомості щодо стану довкілля та забезпечення екологічної безпеки.

Що ж стосується надання «повної» та «достовірної» інформації, то, на наше переконання, ці поняття можуть вживатися як такі, що доповнюють один одного, оскільки в науці екологічного права відсутні критерії визначення повноти та достовірності змісту відповідних даних. Адже повнота відомостей передбачає їх вичерпність, а достовірність – відповідність існуючому стану речей. Інформація може бути повною та достовірною, за умови, що вона отримана шляхом проведення наукових спостережень, експериментів, дослідів тощо.

Право громадян на екологічну інформацію матиме декларативний характер, якщо йому не будуть відповідати обов'язки зобов'язаних суб'єктів надавати повні, достовірні та вчасні відомості зацікавленим особам.

Така можливість передбачена чинним законодавством. Зокрема, підприємства, діяльність яких пов'язана із здійсненням негативного впливу на довкілля, зобов'язані надавати державним природоохоронним органам чи іншим органам виконавчої влади і органам місцевого самоврядування інформацію про свою діяльність, дотримання лімітів викидів і скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище тощо.

Відповідно до положень ст. 34 Конституції України громадяни України мають право також самостійно збирати та поширювати інформацію, в тому числі й відомості екологічного змісту. Хоча, принагідно відзначимо, що держава не стимулює таких видів діяльності громадян, попри те, що часто саме громадяни можуть першими спостерігати зміни у навколишньому природному середовищі або ж реально відчувати на собі їх негативний чи позитивний вплив.

Крім того, Закон України «Про інформацію» передбачає також можливість громадян подавати до державних органів, у тому числі й органів, які забезпечують здійснення нагляду і контролю за дотриманням вимог екологічної безпеки або ж акумуляцію та обробку екологічної інформації запити про стан довкілля, про існуючі екологічні вимоги і стандарти тощо. Відповіді на такі запити можуть надаватися усно або ж у письмовій формі.

Право на екологічну інформацію не може бути повним, якщо законодавством не передбачена відповідальність фізичних або ж юридичних осіб за ненадання, надання недостовірної, неповної екологічної інформації або ж за умисне перекручування відомостей, що становлять зміст такої інформації.

Таким чином, екологічна інформація являє собою повні, відкриті або ж обмежені у використанні комплексні або ж індивідуальні відомості про події, явища, факти або ж процеси у навколишньому природному середовищі та їх вплив на життєдіяльність людини й інших живих організмів, що можуть подаватися терміново, систематично або ж на вимогу окремих суб'єктів.

Література: 1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.91 (із змінами і доповненнями). 3. Про інформацію: Закон України від 02.10.92 (зі змінами і доповненнями). 4. Краснова М. Право громадян на екологічну інформацію: проблеми гарантій реалізації та захисту / М. Краснова // Право України. – 1997. – № 3. – С. 46.
